

ANALÝZA EKONOMICKEJ POZÍCIE ODVETVIA TEXTILNÉHO A ODEVNÉHO PRIEMYSLU V SR SO ZAMERANÍM NA REGIONÁLNY ASPEKT

ANALYSIS OF THE ECONOMIC POSITION OF SLOVAK TEXTILE AND CLOTHING INDUSTRY WITH FOCUS ON REGIONAL ASPECT

Dana Kiseľáková

ABSTRACT

This research study focuses on evaluation of present position of textile and clothing industry in Slovakia. Specific consideration is given to effects in stabilization employment from regional aspect. The main attention is paid to analysis of present economic position and identification of actual, main existing problems based on research with using trend analysis. The importance of this sector is mentioned in employment in some Slovak regions, in Prešov region too. In the end of the study are outline suggestions for improvement of economic position and trends towards the stimulation of competitiveness and model of successful firm in this sector.

KEY WORDS

Economic Analysis. Textile and Clothing Industry. Trend Analysis. Development of Employment. Regional Aspect.

ÚVOD

Dominantnú pozíciu v textilnom a odevnom priemysle na svetových trhoch má v súčasnosti Ázia s podielom na globálnej produkcii takmer 50 %. Nakoľko mzdové náklady v ázijských krajinách predstavujú len zlomok toho čo vo vyspelých ekonomikách, ázijské krajiny disponujú nízkonákladovou konkurenčnou výhodou. Túto výhodu ani niekoľkonásobne vyššia produktivita práce v západných krajinách nedokáže vykompenzovať. Výrobky z Ázie postupne obsadzujú segmenty s nižšou kvalitou a cenou, kde výrobcovia z ekonomík s dôrazom na adekvátne pracovné podmienky a ohodnotenie majú len minimálnu šancu. Vzhľadom na masový charakter ázijskej výroby je to pochopiteľné, lebo vo väčšine prípadov dominuje náročnosť na pracovnú silu.

Za posledných štyridsať rokov vývoja v Európskej únii (EÚ) prešlo textilné a odevné odvetvie mnohými konjunkturálnymi a štrukturálnymi krízami. V období EÚ 15, od r. 1990 do roku 2001, prišlo odvetvie o 850 000 pracovných miest a zanikli tisícky spoločností. V súčasnosti textilné a odevné odvetvie predstavuje stále významný podiel na európskej priemyselnej výrobe, a to približne 4 % a podiel na celkovej zamestnanosti dosahuje približne 7 %. Skutočnosť, že európsky textilný a odevný priemysel zamestnával v roku 2006 a v súčasnosti viac ako 2,7 mil. ľudí s podielom na celkovej zamestnanosti približne 7 % a vykazuje ročný obrat viac ako 235 mld. EUR (tabuľka 1), je znakom, že má svoj význam na tvorbe HDP v EÚ.

Tabuľka 1 Európsky textilný a odevný priemysel

Ukazovateľ/Rok	2003	2004	2005	2006
Ročný obrat mld. EUR	199	200	230	235
Počet zamestnancov v mil. osôb	2,0	2,3	2,6	2,7

Zdroj: www.europarl.europa.eu/meetdocs2004_2009/documents

Odvetvie textilného a odevného priemyslu je jedným z odvetví v EÚ, ktoré je vystavované značnej konkurencii na svetových trhoch. Silnejúci tlak ázijských konkurentov s lacnými výrobkami sťažuje podnikanie vo všetkých priemyselných odvetviach, ale textilný a odevný sektor patria k odvetviam, ktoré zasahuje v najväčšej miere. Globalizácia a liberalizácia odvetvia a ukončenie platnosti Dohody WTO o textile a odievaní k 1.1.2005 si vyžiadali štrukturálne zmeny a prispôsobenia sa v tomto odvetví v prostredí svetového obchodu. Napriek stagnácii odvetvia je zo strany EÚ venovaná budúcnosti textilného a odevného priemyslu značná pozornosť vzhľadom k tomu, že *je významným zdrojom zamestnanosti*. Veľkú časť odvetvia tvoria malé a stredné podniky, pre ktoré je veľmi dôležitá makroekonomická stabilizácia ekonomiky a zlepšovanie podnikateľského, investičného a finančného prostredia. Jedným z hlavných faktorov je uľahčenie prístupu ku kapitálu a financiám na rozvoj podnikania a využitie finančných programov z fondov EÚ na financovanie projektov nových technológií. Aj slovenskí producenti textilu a odevov zápasia tak ako aj ich západoeurópski a americkí konkurenti s čínskou expanziou a lacnými ázijskými výrobkami. Okrem toho sa musia vyrovnat' so smernicami, certifikáciou a medzinárodnými štandardami platnými na spoločnom trhu EÚ.

Dôležitým krokom k udržaniu konkurencieschopnosti odvetvia je určenie základnej stratégie pre stanovenie priorít a *riešenie ekonomických dopadov* vyplývajúcich z reštrukturalizačných a modernizačných procesov. Sú to procesy, ktoré zahŕňajú riešenie útlmu a stagnácie odvetvia, znižovanie objemu výroby, zmeny výrobného programu, uvoľňovanie pracovníkov v rámci týchto procesov a zmeny na trhu práce, extrémna citlivosť na rast nákladov a nákladovú konkurenciu.

Parciálne výskumné problémy odvetvia ako platformu pre vedeckú a ekonomickú diskusiu je možné sformulovať nasledovne:

- reálnosť alebo nereálnosť prežitia textilného a odevného priemyslu v silnej konkurencii rýchlo sa rozvíjajúcich moderných odvetví v SR a na trhu EÚ z dlhodobého hľadiska
- identifikácia faktorov, ktoré môžu zastaviť útlm odvetvia a pretrvávajúci pokles podielu odvetvia na hlavných makroekonomických ukazovateľoch (na priemyselnej výrobe, zamestnanosti, pridanej hodnote)
- vstup zahraničného kapitálu a investície strategických investorov v slovenských podnikoch na zabezpečenie zlepšenia ekonomicko-finančnej situácie, finančnej štruktúry a posilnenie konkurencieschopnosti v odvetví.

Toto odvetvie vykazuje stagnáciu až recesiu po rozpade východných trhov a vstupe SR do EÚ a je preto potrebné túto problematiku aktuálne riešiť aj v rámci ekonomiky SR.

MATERIÁL A METÓDA

Vo výskumnom procese zberu a kategorizácie informácií boli podkladové údaje čerpané z odbornej ekonomickej literatúry a oficiálnych štatistických informácií SR a EÚ. V procese spracovania informácií boli využité údaje z databázy SLOVSTAT, EUROSTAT, Ministerstva hospodárstva SR, EKONOM-SERVIS, n. o., informácie z databázy Asociácie textilného a odevného priemyslu (ATOP) SR. V práci boli využité aj údaje z vlastného výskumu v tejto oblasti ako aj aktuálne údaje a informácie z odvetvovej analýzy, spracovanej podľa Trend Analyses (2007). Pri zhodnotení súčasného stavu v odvetví bola využitá trendová analýza vývoja vybraných ekonomických ukazovateľov v časových radoch a ich komparácia. V závere je využitá metóda syntézy faktorov, ktoré by mohli ovplyvniť zlepšenie konkurenčnej pozície odvetvia.

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY A DISKUSIA

Vybrané štrukturálne parametre odvetvového profilu odvetvia v SR

Na základe trendového vývoja ekonomických štrukturálnych parametrov odvetvia textilného (OKEČ 17) a odevného (OKEČ 18) priemyslu (ďalej „TOP“) v SR je možné dokumentovať jeho ***stagnáciu, pokles podielu tohto odvetvia na HDP priemyslu*** v ekonomike SR a postavenie na posledných miestach v rámci slovenského priemyslu (Trend Analyses, 2007). Dá sa predpokladať, že z dôvodu čínskej expanzie, silného tlaku a rastu dovozu lacnejších, predovšetkým ázijských odevov a textílií, sa z hľadiska dlhodobo nepriaznivého trendu vývoja viaceré podniky nachádzajú v kríze, resp. na pokraji bankrotu. Okrem toho sa v r. 2005 museli podniky vyrovnávať so zrušením kvót v zmysle dohody WTO na dovoz ázijskej produkcie do EÚ. Pre mnohé textilné a odevné

podniky predstavovali tieto zmeny, medzinárodné skutočnosti a straty bývalých východných trhov *ekonomické, výrobné, odbytové a existenčné problémy*, sprevádzané hromadným prepúšťaním zamestnancov a znižovaním objemu výroby.

Trendy vývoja zamestnanosti, mzdového vývoja a tržieb v odvetví TOP

Toto odvetvie výrazne zaostáva tiež v *mzdovom ohodnotení*. Priemerná nominálna mesačná mzda vo veľkých textilných podnikoch nie je ani na dvoch tretinách priemeru priemyslu, v odevníctve len tesne nad polovicou (priemerná mesačná mzda priemyslu r. 2007 bola podľa údajov ŠÚ SR 20 664 Sk). V roku 2005 pracovalo v tomto odvetví po ďalšom medziročnom poklese približne 51 800 zamestnancov priemyslu. V priebehu roka 2006 vo veľkých odevných a textilných podnikoch *pokles zamestnanosti* pokračoval (priemerný počet zamestnancov bol 48 872) a trval aj v roku 2007. Odevné a textilné spoločnosti znížili stav zamestnancov za posledných 5 rokov takmer o 13 000 osôb. Údaje o vývoji zamestnanosti a priemernej mesačnej mzde sú zaznamenané v nasledujúcej tabuľke 2.

Tabuľka 2 Vývoj priemerného evidenčného počtu zamestnancov a priemernej nominálnej mesačnej mzdy v odvetví TOP

Rok	Osoby	Index , romr=100	Výška mzdy v Sk	Index , romr=100
2000	57 404	99,9	7 872	108,4
2001	58 580	102,0	8 523	108,3
2002	58 324	99,6	8 923	104,7
2003	57 099	97,9	10 011	112,2
2004	53 518	93,7	10 248	102,4
2005	51 886	97,0	10 529	102,9
2006	48 872	94,2	11 208	106,4
2007	45 124	92,3	11 662	104,1

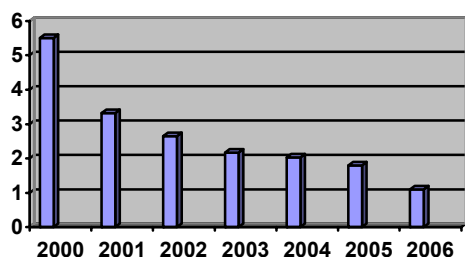
Zdroj: vlastné spracovanie z podkladov Štatistického úradu SR, SLOVSTAT

Tabuľka 3 a graf 1 prezentujú vývoj podielu textilného a odevného priemyslu (TOP) na výrobe spracovateľského priemyslu SR a tabuľka 4 a graf 2 dokumentujú vývoj podielu odvetvia na zamestnanosti priemyslu.

Tabuľka 3 Podiel TOP na výrobe spracovateľského priemyslu v SR v %

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	5,5	3,32	2,65	2,17	2,03	1,8	1,1

Zdroj: vlastné spracovanie z http://www.statistics.sk/pls/elisw/casovy_rad.procDlg

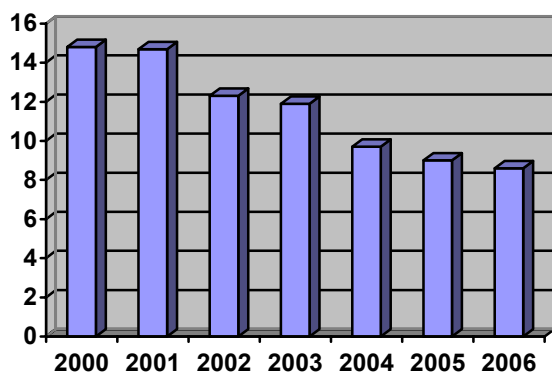
Graf 1 Podiel TOP na výrobe spracovateľského priemyslu v SR v %

Zdroj: vlastné spracovanie z http://www.statistics.sk/pls/elisw/casovy_rad.procDlg

Tabuľka 4 Zamestnanosť v priemysle a podiel TOP na zamestnanosti v priemysle v %

Ukazovateľ/rok	Rok2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet zamestnancov v priemysle	548 921	554 353	555 379	558 418	560 691	577 836	569 651
Podiel TOP	14,8	14,7	12,3	11,9	9,7	9,0	8,6

Zdroj: vlastné spracovanie z http://www.statistics.sk/pls/elisw/casovy_rad.procDlg

Graf 2 Podiel TOP na zamestnanosti v priemysle v %

Zdroj: vlastné spracovanie z http://www.statistics.sk/pls/elisw/casovy_rad.procDlg

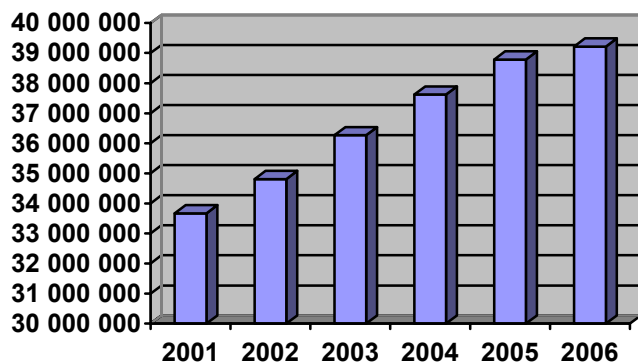
Táto disparita predstavuje *dva ekonomické problémy*, ktoré je nevyhnutné v reálnej praxi riešiť. Prvým z nich je vplyv poklesu podielu odvetvia na zamestnanosti ako ekonomický problém zo sociálneho aspektu. Ako druhý problém sa črtá problém ekonomického rastu (vplyv poklesu podielu tohto odvetvia na tvorbu a rast HDP). Dá sa predpokladať, že tento pokles je jedným z dôsledkov expanzívneho bezkonkurenčného dovozu textilu a odevov z Číny a krajín Ázie. Negatívne na ekonomiku SR a pokles zamestnanosti v tomto odvetví vplývali priemerné ceny realizovaných dovozov. Je možné predpokladať, že predaj nelegálne dovezeného tovaru prerástol do celospoločenského problému pre jeho ekonomickú výhodnosť pre spotrebiteľa a vysokú ziskovosť pre predávajúceho (nízke nákupné ceny). Väčšina reforiem, zameraných na podporu odvetvia textilného a odevného priemyslu, ako napr. využívanie nových technológií, by mali za následok zvýšenie produktivity, a teda posilnenie odvetvia, ale za cenu zníženia počtu pracovných miest.

Určitú *dynamiku vývoja* textilného a odevného priemyslu je možné uviesť na vývoji ukazovateľa *celkových tržieb* v rámci priemyslu (graf 3) v porovnaní s dynamikou vývoja inflácie v SR, uvedené v tabuľke 5. Medziročné zmeny objemu tržieb sú zakaždým menej ako miera inflácie, čo signalizuje negatívny rast po r. 2001. V roku 2007 dochádza aj k poklesu objemu tržieb.

Tabuľka 5 Vývoj tržieb za vlastné výkony a tovar v odvetví TOP spolu

Rok	Objem v tis. Sk v b. c.	Index v s.c.,romr=100%	Miera inflácie % (HICP)
2001	33 671 424	111,3	7,3
2002	34 807 707	102,5	3,3
2003	36 270 693	102,8	8,5
2004	37 619 347	102,3	7,5
2005	38 783 300	103,1	3,7
2006	39 216 384	100,2	4,5
2007	36 967 000	94,7	3,1

Zdroj: vlastné spracovanie z podkladov Štatistického úradu SR, SLOVSTAT

Graf 3 Dynamika vývoja tržieb za vlastné výkony a tovar v odvetví TOP celkom

Zdroj: vlastné spracovanie z podkladov Štatistického úradu SR, SLOVSTAT

Vývoj v textilnom a odevnom priemysle Slovenska v ostatných rokoch

Ekonomická výkonnosť odvetví textilného a odevného priemyslu v roku 2007 bola pod silným tlakom zhodnocovania kurzu národnej meny voči euru a rozhodujúcim menám obchodu. Až 86 % svojej produkcie realizuje TOP vývozom. Negatívne vplyva na produkciu v odvetví i pokračujúci rast dovozu textilu a odevov. Dovoz textilu a odevov vzrástol v porovnaní rokov 2005 a 2006 o 3,0 mld. Sk, resp. o 7,0 % (údaj je za všetky subjekty pôsobiace v sektore textilu a odevov).

Pre porovnanie: podiel TOP na produkcii spracovateľského priemyslu sa v roku 2006 znížil na 1,1 % (rok 2005 1,8 %) a podiel na zamestnanosti na 8,6 % (rok 2005 9,0 %). Priemerný zárobok v TOP dosahuje v roku 2006 iba 58 % jeho úrovne v spracovateľskom priemysle (priemerná nominálna mesačná mzda v priemysle je 19 434 Sk v r. 2006 a miera investovania na jedného zamestnanca 17 % priemeru spracovateľského priemyslu). Na druhej strane by si TOP i v rokoch

2007-2008 mal udržiavať trend pomerne vysokej exportnej výkonnosti a vyššiu mieru pridanej hodnoty. Skutočné odvetvové štrukturálne ukazovatele za r. 2005-2006 sú zhrnuté v tabuľke 6.

Tabuľka 6 Základné vybrané odvetvové ukazovatele v TOP v r. 2005-2006 v mil. Sk

Ukazovateľ/Rok	2005	2006	Index 2006/2005
Tržby celkom	38 783,3	39 216,3	101,1
Export	15 291,5	15 593,1	102,0
Pridaná hodnota	7 670,9	8 046,7	104,9
Investície	1 881,2	1 824,6	97,0
Výsledok hospodárenia	-10,1	+281,5	x

Zdroj: ŠÚ SR, 2006, organizácie s 20 a viac zamestnancami

Na základe zistených štatistických údajov bol vývoj v TOP SR i v roku 2007 ovplyvňovaný najmä zhoršujúcou sa pozíciou tohto odvetvia v celej EÚ v dôsledku pokračujúcich výrazných zmien vo svetovom vývoji TOP. Ich sprievodným javom bol silný tlak medzinárodnej konkurencie s lacnejšou pracovnou silou a nižšími nákladmi a pokračujúci nárast lacnejšieho importu. Aj v roku 2007 ďalej dochádzalo k posilňovaniu (zhodnocovaniu) kurzu národnej meny. Silná koruna môže negatívne vplývať na ekonomickú výkonnosť odvetví, ktoré rozhodujúcu časť svojej produkcie vyvážajú. K najdôležitejším vnútorným faktorom so zásadným dopadom na vývoj výroby textilu a odevov bude zrejme patriť ďalší postup prijímania legislatívnych úprav v oblasti odvodového zaťaženia a pracovného zákonodarstva.

Aj v roku 2007 pokračoval trend poklesu zamestnanosti a poklesu produkcie tržieb v TOP. Lepšie predpoklady pre vysporiadanie sa zo zložitou situáciou budú mať ekonomické subjekty, ktoré sa špecializujú na produkciu, ktorá nie je až tak citlivá na konkurenciu. V textile sú to napr. technické textilie, v konfekcii luxusnejšie a kvalitnejšie značkové modely určené pre náročnejších zákazníkov. Pokles zamestnanosti môže mať silný sociálno-ekonomický dopad na časť menej vyspelých regiónov SR s vysokým zastúpením textilu a odevov v jeho sociálno-ekonomickej štruktúre. Zmierniť túto situáciu by mohla aj vyššia angažovanosť TOP pri využívaní financovania zo zdrojov štrukturálnych fondov na ďalšie programovacie obdobie rokov 2007-2013. Ďalej to môže byť efektívne narážanie sa na podporné finančné programy a zdroje, ktoré sa viažu k úlohám výskumu, vývoja a inovácií v slovenskom textilnom a odevnom priemysle.

Regionálny význam odvetvia TOP z aspektu zamestnanosti

Na území Prešovského regiónu sa nachádza pomerne dobre rozvinutá báza priemyslu. Z hľadiska štruktúry patria v Prešovskom kraji k najvýznamnejším priemyselným odvetviám so silnou tradíciou chemický, strojársky, odevný, textilný a potravinársky priemysel. Na základe regionálnych odlišností, ktoré spočívajú najmä v rozdielnej priestorovej a odvetvovej štruktúre, je

možné Prešovský makroregión rozdeliť na 4 regióny: prešovský, bardejovský, humenský a popradský. Kým v popradskom regióne sú nosnými firmami strojárnske firmy, v humenskom chemický a potravinársky priemysel, v prešovskom má najvýznamnejšie postavenie odevný a textilný priemysel, ktorý má značný význam z aspektu udržania zamestnanosti regiónu. Jedným z pozitív tohto odvetvia je vznik viacerých spoločností so zahraničnou majetkovou účasťou, prostredníctvom ktorých sa do kraja dostáva zahraničný kapitál a zahraničné investície. Medzi aktívne spoločnosti s domácim a zahraničným kapitálom podnikajúce v tomto odvetví patria napríklad: GEMOR Fashion, s.r.o., OZEX, s.r.o. Prešov, ODEVA, s.r.o. Lipany, STOMEX, s.r.o., EGOTEX, s.r.o. a ďalšie. K najvýznamnejším zahraničným investorom v TOP patria investori, ako je uvedené v tabuľke 7.

Tabuľka 7 Prehľad niektorých najvýznamnejších investorov v TOP v regióne

Firma	Mesto	Investor
BTA SR, s.r.o.	Prešov	Belgicko, 100 %
EGOTEX, s.r.o.	Prešov	Taliansko, 51 %
GEMOR Fashion, s.r.o.	Prešov	Holandsko, 81 %
TYTEX, Slovakia	Humenné	Dánsko, 100 %
TWISTA, s.r.o.	Humenné	Taliansko, 97 %
SVIK, s.r.o.	Svidník	Taliansko

Zdroj: vlastné spracovanie z Obchodného registra firiem SR

Tabuľka 8 Vývoj miery nezamestnanosti v Prešovskom kraji v %

Miera nezamestnanosti	R. 2004	2005	2006	2007
SR spolu	18,1	16,2	13,3	11,0
Prešovský kraj	22,9	21,5	18,1	13,8
Podiel na SR	17,8	18,7	19,2	17,7

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

Dá sa predpokladať, že na postupnom znižovaní miery nezamestnanosti v regióne, ako je uvedené v tabuľke 8, sa podieľali aj firmy so zahraničným kapitálom v tomto sektore. Získanie strategického kapitálového investora a transfer know-how môžu byť konkurenčnými výhodami. Tento región však stále patrí k regiónom s najnižšou priemernou mesačnou mzdou na zamestnanca. Región disponuje kvalifikovanou pracovnou silou a má technický a ľudský potenciál pre ich ďalší rozvoj, čo môže byť tiež jeho konkurenčnou výhodou. S cieľom podporiť rozvoj podnikania, najmä malého a stredného, so zámerom umožniť vstup strategickým investorom do regiónu a podporiť transfer know-how, technológií a inovácií do výrobných činností, pripravuje región v spolupráci s ďalšími subjektami realizáciu projektov vedecko-technologických a vedecko-priemyselných parkov s cieľom zvýšenia konkurenčnej schopnosti na medzinárodnom trhu.

Na základe štatistických údajov SR je zrejماً skutočnosť, že na jednej strane existuje výrazný reálny ročný ekonomický rast SR (10,4 % v r. 2007), na druhej strane stagnácia a značný pokles významu tohto tradičného odvetvia v priemysle a v štruktúre ekonomiky SR. Následkom toho je rušenie neefektívnych výrobných prevádzok, znižovanie objemu výroby, prepúšťanie zamestnancov. Súčasne sú vytvárané tlaky na flexibilitu a zmeny trhu práce. Je možné konštatovať, že sú zreteľné **ekonomické prínosy** zo vstupu zahraničného kapitálu:

- posilnenie kapitálovej pozície a zlepšenie finančnej štruktúry domácich firiem v odvetví,
- rozšírenie odbytovej siete, prienik na nové trhy,
- zahraničné investície do odvetvia,
- vplyv na stabilizáciu zamestnanosti v regióne a pokles miery nezamestnanosti.

Existujú firmy v sektore, ktoré dokážu využiť **globalizáciu** ako príležitosť na svoj ďalší rozvoj a rast. Príkladom môže byť východoslovenská firma LIFELINE, Slovakia, s.r.o., Rakovec nad Ondavou (neďaleko Michaloviec), ktorá sa za desať rokov prepracovala z konfekčného výrobcu tričiek na výrobcu a exportéra odevov vlastnej, progresívnej módnej značky.

Odporúčania výsledkov tejto výskumnej časti práce pre ekonomickú prax:

Textilný a odevný priemysel v SR je príznačný pomerne nízkou produktivitou práce, čo sa sčasti odráža do nízkych úrovní miezd – celkovo patria k najnižším zo všetkých priemyselných odvetví. Je to spôsobené najmä vysokou mzdovou náročnosťou spojenou s lacnou pracovnou silou, čo najmä zahraničných investorov viedlo k uprednostňovaniu tzv. práce vo mzde. Zjednodušene povedané, práca vo mzde spočíva v dovoze kompletného materiálu, ručnej finalizácii výrobku a jeho spätnom odkúpení za nízke ceny, t.j. prakticky jedinou pridanou hodnotou sú vyplatené mzdy.

Doterajšia orientácia firiem v TOP na nízku cenu začína byť vplyvom rastu miezd čím viac tým menej udržateľná a neschopná obstáť v konkurencii pod vplyvom dovozu lacných produktov z Ázie, ale aj napr. Turecka. Pretože ide o sektor s vysokou mzdovou náročnosťou, v podmienkach SR efektívnosť výroby nemôže byť výraznejšie ovplyvnená ani veľkými investíciami. Preto jednou z významných možností pre udržateľný rozvoj v sektore je **orientácia na výrobu vysoko kvalitných inovatívnych alebo luxusných produktov s vyššou pridanou hodnotou**, výrobu kolekcií kvalitnej značkovej konfekcie a **výrobu technických textílií**, pre ktoré je v krajinách EÚ veľký dopyt, a tento dopyt začína rásť aj v SR. V neposlednom rade je to aj export výrobkov na trhy EÚ a trhy tretích krajín. Jednoznačnou príležitosťou pre TOP sa javí orientácia na **kvalitatívnu konkurencieschopnosť**, **export na ďalšie nové trhy a špecializácia výroby a odbytu pre rýchlo sa rozvíjajúce odvetvia**.

ZÁVER

Na základe posúdenia súčasného stavu v odvetví je možné zdôvodniť, že toto odvetvie je v útlme, ale existujú v ňom reálne konkurenčné výhody a má šancu na prežitie. Slovenský textilný a odevný priemysel by mal zastaviť a zmeniť postavenie upadajúceho odvetvia, nakoľko v odvetví existuje silná konkurenčná cenová nevýhoda a nízko nákladová konkurencia. Ako odpoveď na konkurenčné výzvy a prežitie by malo odvetvie v súlade s trendmi rozvoja znalostnej ekonomiky posilňovať svoje **konkurenčné výhody** v rámci dlhodobého výhľadu, najmä cez necenovú (kvalitatívnu) konkurenciu. **Za rozhodujúce faktory s negatívnym účinkom** na TOP je možné pokladať: rast dovozu textilu a odevov do SR, zhodnocovanie koruny oproti euru (pre exportérov), stále pomerne vysoké odvodové zaťaženie a málo efektívne zohľadňovanie špecifik odvetvia v úpravách legislatívy. **Za hlavné faktory** dôležité pre ďalšiu existenciu odvetvia možno považovať: rozvíjanie výrobných postupov nových inteligentných materiálov a **inovácie procesov**, podpora kreativity, zavedenie skutočnej automatizácie textilného a odevného priemyslu. V tejto súvislosti je treba podporovať výskum a **výrobné inovácie** vrátane netechnologických oblastí, **kapitálové investície** a **inovácie do komunikačných foriem a informačných systémov**. Ďalším významným faktorom do budúcnosti by malo byť budovanie partnerstiev (združení) verejný/súkromný sektor, t.j. prepájanie výrobcov s vedecko-výskumnou základňou, univerzitami, sieťami dodávateľov a odberateľov z nadväzujúcich odvetví, posilnenie podnikových sietí a integrované programy v tejto oblasti. Je potrebné využívať ďalšiu **špecializáciu** výroby a odbyt pre rýchlo sa rozvíjajúce **perspektívne odvetvia** v sektore – **technické textilie** a ďalší prienik na trh automobilového priemyslu, stavebníctva, leteckého priemyslu, zdravotníctva. Preto sa dá konštatovať, že rýchlo sa rozvíjajúci automobilový priemysel v SR prispieva k rozvoju niektorých textilných, ale aj odevných firiem.

Návrh modelu konkurencieschopnej firmy v TOP v nadväznosti na hlavné kritické faktory úspechu, ktorými sú: - pružnosť – kvalita – servis – dostupnosť - cena:

- budovanie vlastnej značky a obchodu, originalita výrobkov a služieb
- trendovosť, rýchla a pružná zmena na najnovšie módné trendy, flexibilita výrobných programov na nové módné kolekcie
- stratégia finančného riadenia - pružné, flexibilné, efektívne výrobné prevádzky
- pružná zmena sortimentu výrobného programu, dodávky in-time
- cenová stratégia a cenová dostupnosť pre cieľové, široké segmenty spotrebiteľov
- primeraná kvalita, orientácia na dizajn výrobkov, komplexný servis a služby
- využitie trhovej medzery, poskytovanie množstevných zliav pre stálych odberateľov

- široká, flexibilná distribučná sieť predajní v tuzemsku a zahraničí
- prepracovaná marketingová stratégia a komunikácia, dobre mierená reklama, partner pri významných podujatiach
- investície do výskumu, vývoja nových technológií, high-technológií, výrobných inovácií a využívanie rozvojových finančných programov z fondov EÚ

Faktory by mali jednoznačne smerovať ku kvalitatívnej konkurencieschopnosti danej firmy v sektore.

SÚHRN

Cieľom predkladanej vedeckej štúdie bolo zhodnotiť súčasný stav vo vývoji TOP s osobitným zameraním na regionálny význam odvetvia. Štúdia sa snaží hľadať návrhy na riešenie na problematiku prežitia odvetvia v silnej medzinárodnej konkurencii, poukázať na ekonomické prínosy vstupu zahraničného kapitálu do tohto sektora a význam pre udržanie zamestnanosti v niektorých regiónoch. V závere štúdie sú prezentované odporúčania pre prax, budúce trendy vývoja, návrh modelu konkurencieschopnej firmy a syntéza faktorov, ktoré by mohli ovplyvniť zlepšenie finančnej pozície a konkurenčného postavenia odvetvia využiteľné v ekonomickej praxi.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Ekonomická analýza. Textilný a odevný priemysel. Trendová analýza. Vývoj zamestnanosti Regionálny aspekt.

LITERATÚRA

- [1] ADAMIŠIN, P.: Prínos vo využívaní Štrukturálnych fondov v zaostávajúcich regiónoch SR. In: Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky ANNO 2007[elektronický zdroj]. Prešov: Fakulta manažmentu, 2007. ISBN 978-80-8068657-4
- [2] BREALEY, R. A. – MYERS, S. C.: *Teorie a praxe firemních financí*. Praha: Computer Press, 2000. 1064 s. ISBN 80-7226-189-4
- [3] BREALEY, R. A. – MYERS, S. C. – MARCUS, A.J.: *Fundamentals of Corporate finance*. New York: McGraw-Hill/Irwin, 2004. 736 s. ISBN 0-07-121558-1
- [4] BRIGHAM, E. F.: *Fundamentals of Financial management*. USA: Prentice Hall, 2001. ISBN 0-130-90533-X
- [5] BRIGHAM, E. F. – DAVES, P. R.: *Intermediate Financial Management*. Mason: Thomson/South-Western, 2007. ISBN 0-324-40553-7

- [6] BOBÁKOVÁ, V. – HEČKOVÁ, J.: Analýza konkurencieschopnosti slovenského spracovateľského priemyslu. In: *Politická ekonomie*, roč. LV, 2007, č. 4, s. 490-507. ISSN 0032-3233
- [7] HEČKOVÁ, J.: Determinanty ďalšieho vývoja priemyslu. In: *Národohospodársky obzor*, roč. VII, 2007, č. 2, s. 3-16. ISSN 1213-2446
- [8] HEČKOVÁ, J.: Tendencie financovania podnikov determinované vývojom globálnej ekonomiky. In: *Finančné riadenie a výkonnosť podnikov: Zborník príspevkov z vedeckej konferencie (14.09.2007)*. Košice: PHF EU, 2007. ISBN 978-80-225-2343-1
- [9] HEČKOVÁ, J.: Tendencie finančných tokov v integračnom zoskupení Európskej únie. In: *Semafor 2007 - Ekonomika firiem 2007: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie (19.-21.9.2007)*. Košice: PHF EU, 2007, s. 213-219. ISBN 978-80-225-2482-7
- [10] KISLINGEROVÁ, E.: *Manažerské finance*. Praha: C. H. Beck, 2004. 714 s. ISBN 80-7179-802-9
- [11] KISLINGEROVÁ, E – HNILICA, J.: *Finanční analýza. Krok za krokem*. Praha: C.H. Beck, 2005. 137 s. ISBN 80-7179-321-3
- [12] KOTULIČ, R.- KIRÁLY, P - RAJČÁNIOVÁ, M.: Finančná analýza podniku. Bratislava: Iura Edition, 2007. ISBN 978-80-8078-117-0
- [13] KOTULIČ, R, BUTORACOVÁ ŠINDLERYOVÁ, I. Analýza modelov ekonomického rastu vo vzťahu k ich regionálnemu rozvoju. In: Zborník vedeckých prác Katedry ekonómie a ekonomiky ANNO 2006. Prešov : Univerzitná knižnica PU, 2006. ISBN 80-8068-553-3.
- [14] RÁKOŠ, J.: Základy finančnej analýzy. In: Zborník: Manažment projektov v regiónoch. Prešov: Manacon, 2005. ISBN 80-89040-6
- [15] ZÁVARSKÁ, Z.: Analýza faktorov pôsobiacich na finančnú štruktúru podniku. In: MEKON 2008, Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie VŠB-TU, EkF, 2008. ISBN 978-80-248-1704-0
- [16] TREND Analyses, TREND Holding,s.r.o, Bratislava, 2007. Odvetvový profil textilného a odevného priemyslu.

KONTAKTNÁ ADRESA

Ing. Dana Kiseláková, Fakulta Manažmentu PU, ul. 17. novembra č.1, 080 01 Prešov, email: kiselakova@unipo.sk